

ВІХИ СЕЛЕКЦІЙНИХ ДОСЯГНЕНЬ МИРОНІВСЬКИХ НАУКОВЦІВ З КУЛЬТУРИ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ

Демидов О.А., доктор сільськогосподарських наук, член-кореспондент НААН
Гуменюк О.В., кандидат сільськогосподарських наук
Коломієць Л.А., кандидат сільськогосподарських наук
Кириленко В.В., доктор сільськогосподарських наук
Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла НААН, Україна

Наведено головні етапи селекційного процесу культури пшениці м'якої озимої в Миронівському інституті пшениці за 100 років (1915–2016). В історичному плані творчі здобутки миронівських селекціонерів умовно розподіляються на вісім етапів. Кожному з них притаманні базові сорти пшениці озимої, які мають суттєві генетичні відмінності, та певні методи їх створення – внутрішньовидова та міжвидова (інтрогресивна) гібридизація, індукований та термічний мутагенез, внутрішньосортовий добір. За цей період створено 146 сортів пшениці м'якої озимої, 76 з яких у різні роки були рекомендовані для вирощування у виробництві. Сорти пшениці м'якої озимої миронівської селекції Українка 0246 та Миронівська 808 визнані шедеврами вітчизняної та світової селекції.

Ключові слова: *пшениця м'яка озима, сорт, етапи селекції, селекційні досягнення*

Вступ. Впровадження нових сортів пшениці озимої у виробництво зумовлює збільшення врожайності та підвищення якості продукції, що є одним зі стратегічних напрямів зміцнення економіки України [1]. Велику роль у цьому відіграє селекція як наука, що на практиці довела свою значущість [2, 3]. Значний внесок в економіку країни належить сортам миронівської селекції. У 2015 р. миронівські науковці відзначили 100-річчя селекції пшениці озимої, яка веде свою історію зі створення в 1915 р. на Центральній дослідній станції селекційного відділу [4]. Вивчення сортозразків цієї культури було розпочато ще в 1912–1913 рр., а в подальшому власне селекційна робота не припинялась на Миронівській селекційно-дослідній станції, в Миронівському науково-дослідному інституті селекції та насінництва пшениці [5, 6] і успішно продовжується в Миронівському інституті пшениці імені В.М. Ремесла (МІП) [7, 8].

Важливо відмітити, що головна заслуга в зачаткуванні селекційної роботи в Миронівці належить фундатору Центральної дослідної станції Мережі дослідних полів Всеросійського товариства цукрозаводчиків Соломону Львовичу Франкфурту – одному з основоположників академічної науки в Україні [9]. У 2016 р. на державному рівні було відзначено 150-річчя від дня народження видатного вченого і організатора сільськогосподарської справи.

Мета – відтворити головні віхи селекційної роботи з культурою пшениці м'якої озимої в Миронівському інституті пшениці за період 1915–2016 рр.

Матеріал і методика – бібліографічні галузеві видання, висвітлені в хронологічному порядку (історіографічний підхід).

Обговорення результатів. Творчі здобутки в селекції озимої пшениці миронівських науковців можна позначити окремими ключовими позиціями, які розподіляють безперервний селекційний процес на декілька етапів з характерними для них базовими сортами та методами їх створення.

Перший етап селекційної роботи охоплював 1915–1928 рр. Основним методом селекції на той час був індивідуальний добір елітних рослин з місцевих популяцій. Цей період ознаменований створенням відомого сорту Українка 0246, який отримано методом внутрішньосортового добору з оригінальної Банатки (завезеної з тодішньої Австро-Угорщини) селекціонерами В.Є. Жолткевичем, Л.І. Ковалевським та І.М. Єремєєвим. Остаточо сформований і переданий у 1924 р. на сортовипробування, сорт був внесений до Державного реєстру СРСР у 1929 р. Назву «Українка» для першого створеного на станції сорту пшениці запропонував саме С.Л. Франкфурт [9]. Висока пластичність та унікальні хлібопекарські властивості Українки сприяли широкому та швидкому її розповсюдженню. У 30–40-і рр. ХХ століття Українку щороку висівали на площі понад 7 млн га, а її високоякісне зерно було важливою статтею експорту. Крім знаменитої Українки 0246 І.М. Єремєєвим були створені сорти пшениці озимої Ювілейна 103 та Миронівська 095, проте у виробництво вони не були впроваджені.

Основним завданням *другого етапу селекційної діяльності (1929–1947 рр.)* стало поліпшення сорту Українка 0246 та усунення його недоліків (високорослості та ураження хворобами). Поряд з індивідуальним добром широко застосовували метод схрещування з метою поєднання в одному сорті бажаних ознак. У схрещування з Українкою залучали кращі сорти різних селекційно-дослідних установ. Проте практичні селекційні результати гібридизації були невдалими. Створені селекціонерами І.А. Тимченком та Д.В. Літовкіним сорти пшениці озимої Ферругінеум 201, Ферругінеум 228, Еритроспермум 84/3 та Лютесценс

85 виявилися не зовсім досконалыми для використання у виробництві. Аналогічна доля спіткала й сорти пшениці озимої Ювілейна (Гостіанум МВ-1), Радянська та Українка поліпшена (Еритроспермум 12), автором яких був Є.Т. Варениця. У 1937–1940 рр. миронівські селекціонери використовували метод міжсорткової гібридизації за вільного та обмежено-вільного запилення. Проте позитивних результатів цей метод не дав.

Як показує історія, після Українка на Миронівській селекційно-дослідній станції тривалий час не вдавалося створити сорт пшениці озимої, який би переважав її за врожайністю, посухостійкістю та хлібопекарськими якостями.

Третій етап селекції, започаткований у 1948 р., умовно можна продовжити до 1965 р. Цей період пов'язаний з ім'ям В.М. Ремесла. Його наукова діяльність у Миронівці розпочинається із втілення на практиці давно омріяного «свого» методу селекції пшениці. Збагачений науковим спадком досвід попередніх років та «вавилоська» широта поглядів дали Василю Миколайовичу підстави для висновку, що на обмеженому вихідному матеріалі «прориву» в селекції не здійснити. Це стало умовою для розробки нового методу селекції – зміни ярого типу розвитку на озимий (трансформація сортів), який дав можливість вирішити в подальшому задачу створення якісно нових сортів [5]. З часом метод дістав назву «термічний мутагенез» [10]. Першим результатом його використання в селекційній практиці стало створення сорту Миронівська 264 (районований в 1960 р.), який впродовж 10 років широко вирощувався у виробництві. Після районування в 1963 р. сорту Миронівська 808, створеного тим же методом, площі під Миронівською 264 поступово скорочуються. Висока зимостійкість, екологічна пластичність та високі показники хлібопекарської якості забезпечили новому сорту Миронівська 808 значний ареал вирощування в 75 областях, краях і автономних республіках СРСР та багатьох країнах Центральної та Західної Європи. Посівні площі Миронівської 808 в окремі роки сягали близько 10 млн га. Сорт до цього часу висівається в Російській Федерації та Республіці Казахстан. Однак сорти Миронівська 264 та Миронівська 808, як відмічав їх автор [5], мали свої недоліки, зокрема схильність до вилягання, особливо за вирощування на високих агрофонах та у зволожені роки.

Виявлені академіком В.М. Ремеслом недоліки Миронівської 808 були враховані та усунені в сортах *четвертого етапу селекції (1966–1979 рр.)*, створених методом гібридизації. Селекційну роботу Василь Миколайович проводив у два етапи: I – зміна ярого типу розвитку на озимий; II – гібридизація створених форм з кращими високопродуктивними сортами. За таким принципом були створені сорти пшениці озимої Миронівська ювілейна, Іллічівка та Миронівська 25, які на той час

відповідали вимогам інтенсивних технологій вирощування. Наприкінці 70-х років XX ст. посіви Миронівської ювілейної та Іллічівки щороку сягали 1 млн га. Вони широко вирощувались також у Чехословаччині та Східній Німеччині. Посівні площі сорту Миронівська 25, районованого в 1980 р., щороку перевищували 100 тис. га.

Крім вищезгаданих методів у селекційній практиці В.М. Ремесло використовував також внутрішньосортовий добір, яким отримано більш низькорослі генотипи. Таким методом були створені сорти Миронівська 808 поліпшена (добір з Миронівської 808), Миронівська 11 (з Іллічівки), Миронівська 26 (з сорту Кавказ), Миронівська низькоросла (з Миронівської 10). Районована серед них тільки Миронівська 808 поліпшена. Проведений огляд свідчить, що у своїй селекційній роботі В.М. Ремесло використовував різні методи, способи та підходи.

П'ятий етап селекційних досліджень (1980–1990 рр.) характеризується впровадженням у виробництво стійких до вилягання та ураження збудниками хвороб сортів пшениці озимої. Вони створені методом гібридизації із залученням генотипів переважно західноєвропейського екотипу. У їхніх родоводах присутня пшенично-житня транслокація 1BL/1RS, яка певною мірою знижує хлібопекарську якість зерна. Використання в селекційних програмах такої конструкції обумовлено, насамперед, потребою підвищення стійкості проти хвороб та вилягання. Найбільш широкого розповсюдження у виробництві набули сорти Миронівська 61, Миронівська 27, Миронівська 28, Мирлебен, Миронівська остиста та Миронівська напівінтенсивна. Варто відмітити, що посіви районованої в 1989 р. Миронівської 61 вже наступного року займали площу 369 тис. га, тривалий час вона була стандартом озимої пшениці. На цьому етапі для умов Поволжя, Північного Казахстану, Західного Сибіру та Алтайського краю РФ були створені сорти Волгоградская 84, Комсомольская 56 та Снежинка, площі посіву кожного з яких сягали 400–500 тис. га.

Шостий етап селекційного процесу припадає на останнє десятиріччя XX ст. (1991–1999 рр.). Селекція пшениці озимої м'якої цього періоду спрямована на високу адаптивність за цінними господарськими ознаками. До Державного реєстру України внесено 8 сортів, створених за таким напрямом, серед яких чільне місце посідають Миронівська 33, Миронівська 65, Миронівська 66 (метод гібридизації) та Мирхад (внутрішньосортовий добір).

З 1985 р. в селекції пшениці озимої почали застосовувати метод індукованого мутагенезу [11] та поєднання комбінаційної і мутаційної мінливості, що сприяє розширенню формотворчого процесу та збільшенню спектру формування цінних господарських ознак. Завдяки

використанню цього методу в 1996 р. створено сорт Експромт – F₂ (TX GH 2875 (США) / Trakia (Болгарія) + НЕС 0,005%, який є носієм пшенично-житньої транслокації 1AL/1RS. Експромт не був внесений до Держреєстру України, але на нього отримано Патент на сорт рослин. Він став генетичною основою низки нових сортів, створених шляхом повторної обробки його мутагенами за спільною з Інститутом фізіології рослин і генетики НАН України (ІФРiГ НАНУ) селекційною програмою. Зокрема, це сорти Колумбія, Смуглянка, Веснянка, Золотоколоса, Ясногірка та Славна, які ввійшли до наступного етапу.

У першому десятиріччі XXI ст. (2000–2009 рр.) тривав сьомий етап селекційних досліджень. Плідною виявилася розроблена ще в 1987 р. спільна програма досліджень «Імунітет» на базі МiП НААН та Інституту захисту рослин НААН. Застосування в селекційному процесі штучних комплексних інфекційних фонів підвищило результативність створення форм, стійких проти окремих хвороб та їх комплексу. Таким чином створено спільні сорти пшениці озимої Деметра, Економка та Миронівська старічна, що мають комплексну стійкість проти збудників хвороб [12].

Характерною особливістю сортів цього етапу є висока потенційна врожайність (9,0–12,0 т/га), підвищена стійкість до лімітуючих чинників довкілля та показники хлібопекарської якості зерна на рівні цінних і сильних пшениць. Сортами такого типу є Крижинка, Колос Миронівщини, Мирлена, Ювіляр Миронівський, створені методом гібридизації, а також Ремеслівна та Миронівська ранньостигла, створені методом термічного мутагенезу. Сьомий етап селекції виокремився плідною співпрацею селекціонерів МiП НААН та ІФРiГ НАНУ, результатом якої є створення 45 спільних сортів пшениці м'якої озимої з високими показниками адаптивності. Серед них добре відомі виробничникам Подолянка, Смуглянка, Фаворитка, Золотоколоса, Богдана, Наталка, Яворина, Славна та ін., посівні площі яких щороку сягають понад 1 млн га.

Унаслідок глобальних змін клімату, що останніми роками відчутно проявляються і в Україні, зокрема в зоні Лісостепу, де територіально розміщений МiП, зростає необхідність у переорієнтуванні селекційних програм.

З 2010 р. розпочався восьмий етап селекційних досліджень, відмінною рисою якого є створення сортів універсального типу. Останніми роками до Держреєстру України внесено кілька таких сортів, створених методами термічного мутагенезу (Легенда Миронівська, 2012 р.) і міжсорткової гібридизації (Оберіг Миронівський та Світанок Миронівський, 2014 р.; Берегиня миронівська та Горлиця миронівська, 2016 р.). Вони впевнено завойовують не лише український ринок, але

й набувають попиту в іноземних зерновиробників. Сорти пшениці озимої Світанок Миронівський, Оберіг Миронівський та Горлиця миронівська проходять випробування в Угорщині, налагоджується співпраця з виробничниками Білорусі та Казахстану.

Нині державне сортовипробування проходять нові сорти пшениці озимої Господиня миронівська, МП Вишиванка, МП Княжна, Трудівниця миронівська, Миронівська слава, Балада миронівська, МП Дніпрянка, Грація миронівська, МП Ассоль, Естафета миронівська, створені методом міжсортової гібридизації, та сорти Вежа миронівська і МП Валенсія – методом індукованого мутагенезу.

Для передачі на державне сортовипробування у 2017 р. підготовлено низку нових високоврожайних сортів пшениці м'якої озимої, створених методом міжсортової (Аврора миронівська, МП Лада, МП Фортуна, МП Ювілейна) та міжвидової (МП Лакомка) гібридизації. Вони відповідають вимогам сучасного зерновиробництва.

До Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2016 р., внесено 49 сортів пшениці м'якої озимої миронівської селекції. Впевнено поширюються площі під сортами останнього покоління, але варто зазначити, що тривалий час не здають своїх позицій у зерновиробництві й сорти попередніх років – Миронівська 65, Колос Миронівщини, Легенда Миронівська, Економка, Волошкава, Миронівська сторічна, Ювіляр Миронівський, Мирлена та спільні з ІФРІГ НАНУ сорти Подолянка, Смоглянка, Богдана тощо.

Загалом, етапи селекційних досліджень представлені базовими сортами пшениці озимої, які мають суттєві генетичні відмінності, та певними методами їх створення. За весь період діяльності селекційно-дослідної станції, потім інституту на державне сортовипробування передано 146 сортів пшениці м'якої озимої. Сорти Українка 0246 та Миронівська 808 визнані шедеврами вітчизняної та світової селекції. Варто відмітити широке використання геноплазми миронівських пшениць у світовій селекції. Так, потомками Українки 0246 є понад 300 сортів, Миронівської 808 – понад 400, Миронівської ювілейної – 100, Миронівської 264 – майже 100, інших сортів (Іллічівка, Миронівська 27, Миронівська 10, Миронівська 61) – 50 [13]. Зразки насіння декількох миронівських сортів пшениці м'якої озимої, серед яких Миронівська 808 і Крижинка, закладено на збереження у створений під егідою ООН на території арктичного архіпелагу Шпіцберген (норвезькою Свальбард) Всесвітній банк-сховище посадкового матеріалу всіх сільськогосподарських рослин світу, що являє собою глобальний символ збереження біологічного різноманіття Землі.

Висновки. За понад 100 років діяльності селекційно-дослідної станції та інституту на державне сортовипробування передано 146 сортів пшениці м'якої озимої, з яких 76 було внесено до Державних реєстрів. В історичному плані творчі досягнення миронівських селекціонерів за період 1915–2016 рр. можна позначити ключовими позиціями, які умовно розподіляють безперервний селекційний процес на вісім етапів з характерними для них базовими сортами та підходами до їх створення, що ґрунтувалися на вимогах виробників. Етапи селекції представлені різними поколіннями сортів, в основі яких закладені істотні генетичні відмінності щодо цінних господарських ознак і властивостей.

Список використаних джерел

1. Іващенко О.О. Напрями збільшення виробництва продовольства в Україні / О.О. Іващенко, О.І. Рудник-Іващенко // Вісник аграрної науки. – 2012. – № 9. – С. 6–8.
2. Бурденюк-Тарасевич Л.А. Результати та перспективи селекції озимої м'якої пшениці на підвищену адаптивність для умов Лісостепу і Полісся України / Л.А. Бурденюк-Тарасевич // Наук.-техн. бюл. Мирон. ін-ту пшен. імені В.М. Ремесла УААН. – К.: Аграрна наука, 2007. – Вип. 6–7. – С. 45–56.
3. Литвиненко М.А. Корекція моделі сорту озимої м'якої пшениці універсального типу для умов півдня України в зв'язку зі змінами клімату / М.А. Литвиненко // Вісник Білоцерківського ДАУ: Зб. наук. праць. – Біла Церква, 2008. – Вип. 52. – С. 18–25.
4. Вергунов В.А. Створення та діяльність Миронівської селекційно-дослідної станції: історіографічний нарис / В.А. Вергунов // Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла Національної академії аграрних наук України (1912–2012). – Миронівка, 2012. – С. 18–71.
5. Ремесло В.Н. Роль селекції в підвищенні ефективності и устойчивости земледелия / В.Н. Ремесло // Селекция и сортовая агротехника пшеницы интенсивного типа. – М.: Колос, 1982. – С. 9–12.
6. Результаты селекции по озимой пшенице / [Л.А. Животков, В.В. Шелепов, Л.А. Коломиец, В.А. Власенко] // Вестник с.-х. науки. – 1992. – № 7. – С. 50–55.
7. Власенко В.А. Селекция пшеницы м'якої озимої на підвищення загальної адаптивності / В.А. Власенко, Л.А. Коломиець // Бюл. Інституту зернового господарства. – Дніпропетровськ, 2008. – № 35. – С. 48–50.
8. Кочмарський В.С. Селекция пшеницы м'якої озимої в Миронівському інституті пшениці ім. В.М. Ремесла / В.С. Кочмарський, Л.А. Коломиець, В.В. Кириленко // Вісник аграрної науки. – 2012. – № 12. – С. 51–54.

9. Вергунов В.А. Франкфурт Соломон Львович (1866–1954) – видатний організатор сільськогосподарської дослідної справи в Росії та Україні / В.А. Вергунов // Досягнення генетики, селекції і рослинництва для підвищення ефективності зерновиробництва: Зб. тез міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених, Миронівка, 18 червня 2014 р. / МІП ім. В.М. Ремесла НААН. – Миронівка, 2014. – С. 7–10.

10. Моргун В.В. Мутаційна селекція пшениці / В.В. Моргун, В.Ф. Логвиненко. – К.: Наук. думка, 1995. – 628 с.

11. Індукований мутагенез і рекомбіногенез в адаптивній селекції пшениці озимої / В.А. Власенко, В.С. Кочмарський, В.Т. Колочий [та ін.] // Селекційна еволюція миронівських пшениць. – Миронівка, 2012. – С. 244–258.

12. Кириленко В.В. Використання джерел стійкості в селекції озимої пшениці на імунітет проти фітопатогенів при застосуванні штучних комплексних інфекційних фонів (ШКІФ) / В.В. Кириленко // Передгірне та гірське землеробство і тваринництво: Міжвід. темат. наук. зб. / Ін-т землероб. і тварин. Західного регіону УААН. – Львів–Оброшино, 2005. – Вип. 47. – С. 55–66.

13. Історія селекції, родоводи і склад високомолекулярних глютенінів миронівських пшениць, створених у 1929–2004 рр., та їх нащадки в різних країнах світу / С.В. Рабінович, В.А. Власенко, Л.А. Коломієць [та ін.] // Наук.-техн. бюл. Мирон. ін-ту пшен. імені В.М. Ремесла УААН. – К.: Аграрна наука, 2004. – Вип. 4. – С. 58–126.

References

1. Ivashchenko OO, Rudnik-Ivashchenko OI. Directions increasing production of foodstuffs in Ukraine. *News of Agrarian Sciences*. 2012; 9: 6-8.

2. Burdeniuk-Tarasevych LA. Results and prospects of winter wheat breeding for increased adaptivity under environments of Forest-Steppe and Woodlands of Ukraine. *Naukovo-tekhnichnyi Biuletен. The V.M. Remeslo Myronivka Institute of Wheat*. Kyiv: Agrarna Nauka. 2007; 6-7: 45-56.

3. Lytvynenko MA. Correction of model of bread winter wheat variety of universal type for conditions of the South of Ukraine due to climate change. *Zbirnyk Naukovykh Prats of Bila Tserkva State Agrarian University*. Bila Tserkva. 2008; 52: 18-25.

4. Vergunov VA. Foundation and activity of Myronivka Breeding and Research Station: historiographic essay. *The V.M. Remeslo Myronivka*

Institute of Wheat of National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine (1912–2012). Myronivka; 2012. P. 18-71.

5. Remeslo VN. Role of plant breeding in increase of efficiency and stability of agriculture. Plant breeding and varietal agrotechnics for wheat of intensive type. Moscow: Kolos. 1982; P. 9-12.

6. Zhyvotkov LA, Shelepov VV, Kolomiets LA, Vlasenko VA. Results on winter wheat breeding. Vestnik Selskokhozyaystvennoy Nauki. 1992; 7: 50-55.

7. Vlasenko VA, Kolomiets LA. Bread winter wheat breeding for increase of total adaptability. Biuleten of the Institute of Grain Farming. Dnipropetrovsk. 2008; 35: 48-50.

8. Kochmarskyi VS, Kolomiets LA, Kyrylenko VV. Bread winter wheat breeding at the V.M. Remeslo Myronivka Institute of Wheat. News of Agrarian Sciences. 2012; 12: 51-54.

9. Vergunov VA. Solomon Lvovych Frankfurt (1866–1954) is the famous organizer of agrarian experimental work in Russia and Ukraine. Advances in Genetics, Plant Breeding and Crop Science to Improve Efficiency of Grain Production: Abstracts of reports of International scientific and practical Conference of young scientists, Myronivka, June 18, 2014. The V.M. Remeslo Myronivka Institute of Wheat; 2014. P. 7-10.

10. Morgun VV, Logvinenko VF. Wheat Mutative Breeding. Kiev: Naukova Dumka; 1995. 628 p.

11. Vlasenko VA, Kochmarskyi VS, Koliuchyi VT, Kolomiets LA, Khomenko SO, Solona VYo. Induced mutagenesis and recombination in adaptive winter wheat breeding. Breeding Evolution of Myronivka Wheats. Myronivka; 2012. P. 244-258.

12. Kyrylenko VV. Use of sources of resistance in winter wheat breeding for immunity against pathogens in the application of artificial complex infectious backgrounds (ShKIF). Peredhime ta Hirske Zemlerobstvo i Tvarynnytstvo – Foothill and Mountain Agriculture and Stockbreeding. Institute of Agriculture and Livestock of Western Region. Lviv-Obroshyno. 2005; 47: 55-66.

13. Rabinovych SV, Vlasenko VA, Kolomiets LA, Leonov OYu, Panchenko IA, Usova ZV, Didenko SYu, Parkhomenko RH. The history of breeding, pedigrees, and composition of high-molecular-weight wheat glutenin in Myronivka wheats developed during 1929-2004 and their progenies around the world. Naukovo-tekhnichnyi Biuleten. The V.M. Remeslo Myronivka Institute of Wheat. Kyiv: Agrarna Nauka. 2004; 4: 58-126.

ВЕХИ СЕЛЕКЦИОННЫХ ДОСТИЖЕНИЙ МИРОНОВСКИХ УЧЕНЫХ ПО КУЛЬТУРЕ ПШЕНИЦЫ ОЗИМОЙ

Демидов А.А., доктор сельскохозяйственных наук,
член-корреспондент НААН

Гуменюк А.В., кандидат сельскохозяйственных наук

Коломиец Л.А., кандидат сельскохозяйственных наук

Кириленко В.В., доктор сельскохозяйственных наук

Мироновский институт пшеницы имени В.Н. Ремесло НААН, Украина

Цель. Выделить главные этапы селекционных достижений по культуре пшеницы мягкой озимой в Мироновском институте пшеницы имени В.Н. Ремесло НААН Украины за период 1915–2016 гг.

Материал и методика – библиографические отраслевые издания, представленные в хронологическом порядке (историографический подход).

Результаты. Освещены главные этапы селекционного процесса культуры пшеницы мягкой озимой в Мироновском институте за 100 лет (1915–2016). В историческом плане творческие достижения мироновских селекционеров можно обозначить ключевыми позициями, которые условно разделяют непрерывный селекционный процесс на восемь этапов с характерными для них базовыми сортами и методами их создания. Этапы селекции представлены разными поколениями сортов, в основе которых заложены существенные генетические отличия. В мировой селекционной практике широко используется геноплазма мироновских пшениц, с участием которых создано более 1000 сортов. Образцы семян нескольких мироновских сортов пшеницы мягкой озимой, среди которых Мироновская 808 и Крыжинка, заложены на хранение в созданный под эгидой ООН на территории арктического архипелага Шпицберген (по-норвежски Свальбард) Всемирный банк-хранилище посадочного материала всех сельскохозяйственных растений мира, который является глобальным символом сохранения биологического разнообразия Земли.

Выводы. За весь период деятельности селекционной станции и института на государственное сортоиспытание передано 146 сортов пшеницы озимой, из которых 76 были внесены в Государственные реестры. Сорта пшеницы озимой Украинка 0246 и Мироновская 808 признаны шедеврами отечественной и мировой селекции. Каждый этап селекции представлен новым поколением сортов, в основе которых заложены существенные генетические различия по ценным хозяйственным признакам и свойствам.

Ключевые слова: *пшеница мягкая озимая, сорт, этапы селекции, селекционные достижения*

MILESTONES OF BREEDING ACHIVEMENTS OF MYRONIVKA SCIENTISTS ON WINTER WHEAT CROP

Demydov O.A., Doctor of Agricultural Sciences, Associate Member of NASS
Gumeniuk O.V., Candidate of Agricultural Sciences
Kolomiiets L.A., Candidate of Agricultural Sciences
Kyrylenko V.V., Doctor of Agricultural Sciences
The V.M. Remeslo Myronivka Institute of Wheat of NAAS, Ukraine

Aim. To distinguish main stages of breeding achievements on winter wheat crop at the V.M. Remeslo Myronivka Institute of Wheat of NAAS of Ukraine during the period from 1915 to 2016.

Materials and methods – bibliographic special publications presented in the chronological order.

Results. The main stages of breeding process of bread winter wheat crop at the Myronivka Institute for 100 years (1915-2016) are elucidated. In the historical plan, the creative achievements of Myronivka breeders can be designated by key positions that conventionally divide the continuous breeding process into eight stages with typical for them both basic varieties and methods of their creation. The stages of breeding are represented by different generations of varieties which are based on significant genetic differences. Germplasms of Myronivka wheats are widely used in the world breeding practice thus being involved into more than 1000 varieties created. Seed samples of some Myronivka bread winter wheat varieties including Myronivska 808 and Kryzhynka are stored in the World Bank-storage of planting stock of all crops of the world which has been organized under the United Nations in the Arctic Svalbard Archipelago and now is a global symbol of conservating biological diversity of the Earth.

Conclusions. Over the entire period of activity at Myronivka breeding station and the Institute there were created and transferred to the State variety testing 146 winter wheat varieties with 74 of them being included in State registers. Winter wheat varieties Ukrainka 0246 and Myronivska 808 are recognized as masterworks of both native and world breeding. Each stage of breeding is represented by new generation of varieties which are based on significant genetic differences in terms of valuable agronomic traits and properties.

Key words: *bread winter wheat, variety, selection stages, breeding achievements*